

ماندگاری بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی مبتنی بر مبانی فطری و کلامی

سید احمد رهنمایی*

چکیده

بیانیه گام دوم انقلاب در دو بخش مجزا، ابتدا به تبیین برکات انقلاب اسلامی در یک هفتگانه پرداخته است، سپس با نگاهی امیدوارانه و نویدبخش، توصیه‌های هفتگانه‌ای را به منظور حفظ کیان انقلاب اسلامی و تضمین آینده‌ای روشن و مسرت‌آمیز ارائه داده است. این مقاله، با تکیه بر خط سیر برگرفته از هفتگانه نخست، سعی دارد مبانی فطری و کلامی این بخش را تبیین و تشریح نماید. در این راستا، قرآن و روایات معصومین علیهم‌السلام، در جایگاه نخست منابع اصلی، همچنین رهنمودهای امام راحل و رهبر انقلاب، در جایگاه اسناد بالادستی نظام جمهوری اسلامی، از جمله مستندات بخش مزبور را تأمین می‌کنند. همه محورهای هفتگانه در بیانیه مطابق خواست فطرت انسان و مستند به مبانی کلامی اسلام است. از این رو، بیانیه اولاً با نگاه فطری، برای همه آحاد انسانی که به اقتضای فطرت خویش نظر می‌دهند و براساس آن رفتار می‌کنند حجت است و ثانیاً از منظر کلامی برای همه کسانی که به آن مبانی اعتقاد و التزام دارند دلیل و راهنما خواهد بود. در این تحقیق از روش توصیفی - تحلیلی با رویکرد اکتشافی - استنتاجی استفاده شده است تا براساس شواهد قرآنی و روایی، تجزیه و تحلیل روشنی از مبانی مزبور ارائه شود.

واژگان کلیدی

مبانی، مبانی فطری، مبانی کلامی، بیانیه گام دوم، رویکرد اکتشافی - استنتاجی.

مقدمه

میزان موفقیت هر حرکت انقلابی رهین فطرتی بیدار و معرفت و باوری پایدار است که برپاکنندگان و پیروان آن حرکت به راه و هدف انقلاب خود دارند؛ هرچه فطرت بیدارتر و معرفت افزون‌تر و باورمندی قوی‌تر، حرکت نتیجه‌بخش‌تر و موفق‌تر خواهد بود. نیروی فطری و اعتقادی یک ملت به آرمان‌ها و ارزش‌های موردقبول خویش به مراتب بسیار قوی‌تر از هر عامل دیگری در موفقیت و پیروزی آن ملت نقش‌آفرین است. حضرت امام علی علیه السلام می‌فرماید: «كُنْ مُوقِنًا تَكُنْ قَوِيًّا؛ اهل یقین باش تا قوی باشی» (لیثی واسطی، ۱۳۷۶: ۳۹۲) باورمندی اگر از روی فطرت و معرفت باشد، حرکت بالطبع آگاهانه‌تر و ماندگارتر خواهد بود.

انقلاب اسلامی چهل ساله ایران در ادامه رشد و بالندگی خود از آغاز تاکنون در قلمروهای اعتقادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، ملی، فراملی و ... بر مبانی فطری - ایمانی استوار بوده است. چنین انقلابی این بار با تحفظ بر همین مبانی، با پشتوانه چهل سال تجارب ارزشمند مقاومت و پیشرفت، می‌تواند سال‌های سال و حتی برای همیشه، عصرها و نسل‌ها تا ظهور دولت کریمه مهدوی به سیر خود ادامه دهد. مبانی فطری - کلامی، یعنی آن دسته از مبانی که فطرت ما به آنها آگاهی دارد و باورهای دینی - اعتقادی ما نیز به درستی آنها گواهی می‌دهند، جزو مطمئن‌ترین، قوی‌ترین و کارآمدترین گروه از مبانی هستند که تاکنون روند رو به رشد و کمال انقلاب را تضمین کرده‌اند و از این پس نیز تضمین خواهند کرد.

در تبیین مبانی فطری می‌توان به گرایش انسان به کمالات و ارزش‌هایی چون استقلال، آزادی، معنویت، عدالت، عزت، عقلانیت، بصیرت، حقیقت‌جویی، حق‌طلبی، سعادت و رستگاری اشاره کرد. سومین بند از بیانیه گام دوم بر این نکته تأکید دارد که فطرت بشر در همه عصرها با ارزش‌های فوق به‌مثابه شعارهای جهانی انقلاب اسلامی سرشته شده است. این شعارها،

هیچ‌یک به یک نسل و یک جامعه مربوط نیست تا در دوره‌ای بدرخشد و در دوره‌ای دیگر افول کند. هرگز نمی‌توان مردمی را تصور کرد که از این چشم‌اندازهای مبارک دل‌زده شوند. (خامنه‌ای، ۱۳۹۷: بند ۳)^۱

از طرفی، اعتقاد به توحید و اقدامات و فعالیت‌های توحید - محور، اعتقاد به نبوت و تلاش برای پیروی از مقام پیامبر صلی الله علیه و آله، امامت‌باوری و تعیین شکل و ماهیت حکومت بر اساس دکترین امامت،

1. <http://www.farsi.khamenei.ir>

تمسک به اصل عدل الهی و اهتمام ویژه برای تحقق عدالت اجتماعی در سطح امت اسلامی، معادباوری و التزام به مفاد باورهای مربوط به زندگانی واپسین اخروی، همه از جمله باورهای پابرجا و مقاوم و مطمئن هستند که پشتوانه حرکت چشمگیر و حیرت‌انگیز انقلاب اسلامی در عصر جدید قرار گرفته‌اند. درواقع،

مهم‌ترین ظرفیت امیدبخش کشور، نیروی انسانی مستعد و کارآمد با زیربنای عمیق و اصیل ایمانی و دینی است. (همان)

«نیروی انسانی مستعد و کارآمد...»^۱ شهدا و جانبازان و ایشارگران از باب نمونه عالی‌ترین نمونه‌ها و مصادیق باورمندی به توحید و معاد به‌شمار می‌روند.

در این مقاله سعی بر آن است تا با استناد به پشتوانه‌های پابرجای فطری و باورمندی‌های مستحکم کلامی و با روش اکتشافی،^۲ استنتاجی،^۳ اهمیت و جایگاه و نقش مبانی فطری - کلامی روشن گردد تا مشخص شود که چگونه این دو دسته از عوامل به‌مثابه مبانی بیانیه گام دوم، ماندگاری این بیانیه را تضمین می‌کنند. در همین راستا، بررسی مستندات فطری و کلامی بیانگر آن است که بیانیه گام دوم انقلاب، از پشتوانه‌ای چون باورداشت‌های عمیق فطری - کلامی برخوردار است. در مجموع، دستاوردهای انقلاب اسلامی، همچنان که در بیانیه گام دوم مورد توجه قرار گرفته است، هریک به سهم خود شاخص باورداشت‌های اصیل فطری و اعتقادی تلقی می‌گردد.

دستاوردهای انقلاب اسلامی

گام دوم انقلاب اسلامی در شرایطی به مراتب بهتر و قوی‌تر از گام اول برداشته خواهد شد؛ زیرا در گام نخست، حرکت انقلاب در برابر طاغوت داخلی و بدون برخورداری از پشتوانه عظیم سیاسی و اقتصادی از نقطه صفر آغاز شد. این در صورتی است که گام دوم دست‌کم با پیشینه چهل ساله جشن پیروزی انقلاب و متکی بر دستاوردهای آن طی چهار دهه پر فراز و نشیب برداشته خواهد شد. چنین

1. <http://www.farsi.khamenei.ir>

2. از طریق روش اکتشافی یادگیرندگان تشویق می‌شوند تا با محیط خود به تعامل بپردازند؛ یعنی در آن به کوشگری و دست‌کاری اشیاء، دست و پنجه نرم کردن با سؤالات یا انجام آزمایش اقدام کنند و در نتیجه، به فهم یک موضوع برسند. (حسین‌خانی، ۱۳۸۶: ۱۴) مراد از مطالعه اکتشافی بررسی قرآن کریم برای شناسایی و جمع‌آوری آیات مربوط به مسئله مورد بحث است. (کریمی، ۱۳۹۳: ۴۶ - ۳۱)

3. رسیدن به تصدیق یا حصول علم به قضیه جدید از طریق قضایای معلوم قبلی، نوعی استدلال و استنتاج است. (سلیمانی امیری، ۱۳۸۱: ۵۳) از این منظر، منطق استنتاج مباحث و مطالبی چون قیاس و استدلال و صناعات پنج‌گانه را دربرمی‌گیرد. (ر.ک: همان، بخش سوم منطق استنتاج)

دستاوردهایی، به شرحی که خواهد آمد، به نوبه خود همه با درک و فهم فطری و باورداشتهای ایمانی ما همسو و سازگار هستند به گونه‌ای که در استناد آنها به مبانی فطری و اعتقادی تردیدی نخواهد بود؛ همان مبانی که تاکنون صیانت از نظام جمهوری اسلامی و تداوم آن را تضمین کرده‌اند. اظهارات شهید مطهری در این مورد راهگشا است. به تعبیر وی، این نهضت، نهضتی است از تیپ نهضت پیامبران، یعنی برخاسته از «خودآگاهی الهی» یا «خدا آگاهی». این خودآگاهی ریشه‌اش در اعماق فطرت بشر است، از ضمیر باطن سرچشمه می‌گیرد. هرگاه تذکری پیامبرانه شعور فطری بشر را به خالق و آفریدگارش، به اصل و ریشه‌اش، به شهر و دیاری که از آنجا آمده و یک آشنایی مرموز نسبت به آنجا در خود احساس می‌کند، بیدار سازد، این بیداری خود به خود به دل‌بستگی به ذات جمیل علی الاطلاق منتهی می‌گردد. دل‌بستگی به خدا که سرسلسله ارزش‌هاست به دنبال خود دل‌بستگی به کمال و زیبایی و عدل و برابری و گذشت و فداکاری و افاضه و خیرسانی در او به وجود می‌آورد. (مطهری، ۱۳۷۸ الف: ۲۴ / ۶۸)

افزون بر این، شهید مطهری با تکیه بر کلام امام امیرالمؤمنین علیه السلام^۱، بر این باور است که هر نهضتی که ماهیت الهی دارد از جمله انقلاب اسلامی باید درصدد تحقق بخشیدن به چهار آرمان متعالی به شرح زیر برآید:

۱. افکار و اندیشه‌ها را متوجه اسلام راستین سازد و بدعت‌ها و خرافه‌ها را از مغزها بیرون براند.
 ۲. به زندگی عمومی از نظر تغذیه و مسکن و بهداشت و آموزش و پرورش سامان بخشد.
 ۳. روابط انسانی انسان‌ها را بر اساس برابری و برادری و احساس اخوت و همسانی برقرار سازد.
 ۴. ساخت جامعه را از نظر نظامات و مقررات حاکم طبق الگوی خدایی اسلامی قرار دهد.
- بدیهی است چنین اهداف چهارگانه‌ای که به استناد کلام حضرت امام علی علیه السلام بنا به اظهارات شهید مطهری از آرمان‌های برجسته انقلاب اسلامی به‌شمار می‌روند همه مورد تأیید فطرت و منطق باورها و تعالیم اسلامی هستند. (ر.ک: مطهری، ۱۳۷۸ الف: ۲۴ / ۷۲)

ثبات و امنیت و حفظ تمامیت ارضی ایران

تاریخ گواهی می‌دهد در دوران‌های گذشته قبل از پیروزی انقلاب اسلامی، حتی تا اواخر سلطنت

۱. اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعَلَّمُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنْ مَا كَانَ مِمَّا تَنَافَسَ فِي سُلْطَانٍ وَلَا التَّمَسَّاسَ مِنْ فُضُولِ الْخَطَامِ وَ لَكِنْ لَثَرِي الْمَعَالِمِ مِنْ دِينِكَ وَ تُظَهِّرُ الْأَصْلَاحَ فِي بِلَادِكَ وَ يَأْمَنُ الْمُظْلَمُونَ مِنْ عِبَادِكَ وَ يَعْمَلُ بِفَرَائِضِكَ وَ سُنَنِكَ وَ أَحْكَامِكَ فَإِنْ لَمْ تَنْصُرْنَا وَ تَنْصِفُنَا قَوِي الظُّلْمَةَ عَلَيْنَا وَ عَمِلُوا فِي إِطْفَاءِ نُورِ نَبِيِّكَ وَ حَسَبْنَا اللَّهَ وَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا وَ إِلَيْهِ أُنَبْنَا وَ إِلَيْهِ الْمَصِيرُ. (ابن‌شعبه حرانی، ۱۴۰۴ ق: ۲۳۹)

پهلوی، بارها تنها با اندکی تهدید و اولتیماتوم و یا حتی به مجرد توهم تهدید، بخش‌هایی از خاک کشور گهرخیز ایران از مام وطن جدا شده‌اند. در اینجا بنا بر اختصار به ذکر عناوینی از این رخداد‌های ذلت‌بار و ناخوشایند اشاره می‌شود تا اولاً عمق وادادگی‌های سیاسی فرمانروایان ایران در برابر دشمن مشخص گردد و ثانیاً اهمیت جایگاه و نقش گرایش‌های فطری و باورداشت‌های اعتقادی منتهی به تشکیل و استقرار جمهوری اسلامی در ثبات و صیانت از تمامیت ارضی کشور برجسته‌تر شود. در موارد زیر، در رویارویی با نفوذ و یا تهدیدات استعمارگران، گرایش‌های فطری و اعتقادی حاکمان و دولت‌مردان نسبت به حراست از استقلال و تمامیت ارضی کشور رنگ می‌باخت و زمینه برای سلطه بیگانگان و تجاوزگری‌های آنان و از بین رفتن کیان و حیثیت ملی و وطنی فراهم می‌گشت.

۱. معاهده گلستان^۱ (۱۱۹۲ ش. ۱۸۱۳ م): بر اساس این معاهده ذلت‌بار میان ایران و روس، «ایالات و شهرهای گرجستان، داغستان، باکو، دربند، شیروان، قراباغ، شکی، گنجه، سوقان و قسمت علیای طالش به روسیه واگذار شد». افزون بر این، «حق کشتیرانی ایران در دریای خزر از بین رفت، تسهیلات فراوانی برای بازرگانان روسی در ایران ایجاد و زمینه نفوذ اقتصادی روسیه در ایران فراهم شد». در مقابل، دولت روسیه متعهد شد «که هرگاه هریک از فرزندان فتحعلی شاه که به ولیعهدی ایران تعیین شود» نیازمند کمک روسیه باشد، از امداد به وی دریغ نوردد! (نجفی، ۱۳۷۸: ۶۷-۶۶؛ واتسون، ۱۳۵۶: ۱۶۴)

۲. معاهده ترکمانچای^۲ (اسفند ۱۲۰۶ ش، فوریه ۱۸۲۸ م): پیرو این قرارداد ننگین مابین ایران و روس، «خانان ایروان و نخجوان به روسیه» واگذار گردید و طالش از سپاه ایران تخلیه شد. به علاوه، تمامی بخش‌های شمالی رود ارس نیز به تصرف روسیه درآمد، حق کشتیرانی ایران در دریای خزر از دست رفت و دولت ایران مجبور به پرداخت ده کرور تومان غرامت جنگی به روسیه شد! (نجفی، ۱۳۷۸: ۷۱؛ راعی گلوچه، ۱۳۸۰: ۲۹۲-۲۹۳ و ۳۰۸)

۳. معاهده پاریس^۳ (اسفند ۱۲۳۵): این عهدنامه خفت‌بار در پانزده فصل بین ایران و انگلیس برقرار شد و موجب جدایش نواحی وسیعی از شرق ایران گردید؛ مناطقی که امروزه در قیمومت کشور افغانستان قرار گرفته‌اند. (راعی گلوچه، ۱۳۸۰: ۳۵۲-۳۵۸)

۴. معاهده آخال^۴ (۳۰ شهریور ۱۲۶۰ ش، ۲۱ سپتامبر سال ۱۸۸۱ م): در نتیجه این عهدنامه میان ایران و روس، قلعه گرماب و قلقلات و آرال، سمرقند، تاشکند، بخارا و خوارزم و مناطق ترکمن‌نشین

1. Treaty of Gollistan.
2. Treaty of Torkamanchay.
3. Treaty of Paris.
4. Treaty of Akhal.

شرق و مرو و نواحی مرو توسط روسیه اشغال گردید و به تصرف حکومت روس درآمد. (طالع، ۱۳۸۸: ۲۳۵ و ۲۴۰ - ۲۴۲؛ ر. ک: نجفی، ۱۳۷۸: ۸۷)

۵. معاهده مک‌ماهون^۱ (۱۲۸۵ ش، ۱۹۰۶ م): پیرو این قرارداد ظالمانه و مستعمرانه، هرات بزرگ و هیرمند و بخش‌های دیگری از سیستان جدا گردید و با تجزیه سیستان اسباب قحطی و گرانی و زودخورد و دشمنی بین مردم سیستان ایران با مردم افغانستان فراهم آمد. (ر. ک: طالع، ۱۳۸۸: ۲۳۷)

۶. جدایی بحرین از ایران (۲۲ مرداد ۱۳۵۰): جداسازی بحرین از ایران طی یک فرآیند طولانی و بر اساس یک نظرخواهی فریبکارانه و قلابی با وساطت و دخالت دولت انگلیس صورت پذیرفت. (ر. ک: همو، ۱۳۸۶: ۲۱۹ - ۲۵۱؛ ر. ک: بحرانی، ۱۳۸۱: ۵۵)

تجزیه‌ی بحرین

۲۵۲

پیوست شماره ۱۵

پهنه‌ی سرزمین‌های جدا شده از ایران، در اثر قراردادهای گلستان
(۱۸۱۳ م / ۱۱۹۲ خ) و ترکمان جای (۱۸۲۸ م / ۱۲۰۶ خ)

الف - در منطقه‌ی کنونی قفقاز که پس از فروپاشی اتحاد شوروی در سال ۱۳۷۰ خورشیدی، به صورت جمهوری‌های مستقل سر برآوردند:

جمهوری آذربایجان (ارمن)	۸۶۶۰۰	کیلومتر مربع
جمهوری ارمنستان	۲۹۸۰۰	"
جمهوری گرجستان	۶۹۷۰۰	"
جمع	۱۸۶۱۰۰	کیلومتر مربع

ب - سرزمین‌هایی که به صورت واحدهای جدا، بخشی از جمهوری فدراتیو روسیه می‌باشند:

داغستان	۵۰۳۰۰	کیلومتر مربع
اوستی شمالی	۸۰۰۰	"
چچن ستان	۱۵۷۰۰	"
انیگوش ستان	۳۶۰۰	"
کاباردین (قاباردین) - بالکارستان	۱۲۵۰۰	"
جمع	۷۷۶۰۰	کیلومتر مربع
جمع کل قفقاز	۲۷۶۲۰۰	کیلومتر مربع

بخش‌های کوچک دیگری نیز دستخوش تغییراتی شده‌اند که در این محاسبه منظور نشده‌اند.

توضیح آنکه، ایالت خودمختار کوراباغ (قره باغ) کوهستانی و ایالت خودمختار نخجوان، در داخل خاک جمهوری آذربایجان و ایالت‌های خودمختار اوستی (اوسطی) جنوبی، آبخازستان و ادشارستان، در داخل خاک جمهوری گرجستان قرار دارند.

1. Treaty of Mac Mahon.

پیوست شماره ۲

پهنه‌ی سرزمین‌های جدا شده در شرق ایران زمین

۱- افغانستان (۱۸۵۷م/۱۲۳۵خ) *	۶۲۵۲۲۵	کیلومتر مربع
۲- بخش‌هایی از مکران و بلوچستان (۱۸۷۱م/۱۲۵۰خ)	۳۵۰۰۰۰	"
جمع	۹۷۵۲۲۵	"
۳- سرزمین‌های خوارزم و فرارود (۱۸۸۰م/۱۲۶۰خ)		
الف - ترکمنستان	۴۸۸۱۰۰	"
ب- ازبکستان	۴۴۷۱۰۰	"
پ- تاجیکستان	۱۴۱۳۰۰	"
ت- بخش‌های ضمیمه شده به جمهوری قزاقستان	۱۰۰۰۰۰	"
ث- بخش‌های ضمیمه شده به جمهوری قرقیزستان	۵۰۰۰۰۰	"
جمع سرزمین‌های خوارزم و فرارود	۱۱۸۶۵۰۰	کیلومتر مربع
جمع کل سرزمین‌های جدا شده در خاور	۲۱۶۱۷۲۵	کیلومتر مربع

* بخش اصلی سیستان با پهنه‌ی برابر ۱۲۵۰۰۰ کیلومتر مربع در سال از خاک ایران کنونی منتزع و ضمیمه‌ی قلمرو افغانستان گردیده است.

(طالع، ۱۳۸۸: ۲۵۳-۲۵۲)

تحلیل تطبیقی چنین رویدادهایی با شرایط جاری بعد از انقلاب اسلامی نشان می‌دهد که سستی و ضعف دولت‌مردان وقت در باورداشت‌های اعتقادی و در التزام به مفاد این باورداشت‌ها، همچنین سهل‌انگاری آنان در پای‌بندی به گرایش‌های متعالی فطری را باید دست‌کم جزو عوامل اصلی چنین وادادگی‌های سیاسی برشمرد که به سهم خود اسباب بی‌اعتباری ملت و دولت‌های وقت را فراهم آورده بود. اکنون چنانچه این رویدادهای زیانبار را با دوران انقلاب اسلامی و به‌ویژه هشت سال دفاع مقدس مقایسه کنیم، درمی‌یابیم که یکی از مهم‌ترین عوامل ثبات و پیروزی و دوام و گسترش و پیشرفت انقلاب اسلامی در منطقه و جهان همان باورداشت‌های ایمانی و اعتقادی امت اسلامی و

استواری بر گرایش‌های ممتاز فطری بوده است که به دنبال خود، دفاع از ملیت و شرافت و استقلال و امنیت و کیان وطن را موجب گردیده و اجازه نداده است ذره‌ای از خاک وطن مورد دستبرد و تصاحب دشمن قرار گیرد.

درواقع، عوامل گوناگون فرهنگی، ملی، سیاسی، اقتصادی و نظامی در ایجاد ثبات و اقتدار و امنیت یک نظام مؤثر هستند، لکن این دست از عوامل هنگامی به درستی تأثیرگذار خواهند بود که اولاً فطرت ما به چند و چون آنها آگاه باشد و ثانياً خرد ما با تکیه بر درک فطرت بیدار و هشیار ما و بر اساس داورهای وجدانی و فطری به حقیقتی دست یابند و آن را با تمام وجود باور کنند. بدیهی است آگاهی‌های فطری و باورهای ایمانی ماندگارترین نوع آگاهی‌ها و باورهایی است که در ماندگاری یک اندیشه یا طرز تفکر اثر دارد. شهید مطهری خاستگاه فطری و باورمندی به قوانین ثابت و حاکم بر یک اندیشه را موجب جاودانگی و دوام آن اندیشه دانسته، اظهار می‌دارد:

اینکه یک ایدئولوژی از نظر زمانی و مکانی مطلق باشد یا نسبی، نیز به نوبه خود از یک نظر بسته به این است که خاستگاهش فطرت نوعی انسان و هدفش سعادت نوع انسان باشد و یا خاستگاهش منافع گروهی و احساسات قومی و طبقاتی [و هدفش سعادت گروه خاص] باشد و از نظر دیگر، بسته به آن است که ماهیت تحولات اجتماعی را چه بدانیم. آیا آنگاه که جامعه‌ای متحول می‌شود و دوره‌ای را پشت سر می‌گذارد و دوره جدیدی را آغاز می‌کند، آن جامعه تغییر ماهیت می‌دهد و بالنتیجه قوانینی بر آن حاکم می‌شود مغایر قوانین حاکم پیشین، آن چنان که مثلاً آب پس از یک دوره بالا رفتن درجه حرارت تبدیل به بخار می‌شود و از آن پس قوانین گازها بر آن حاکم است نه قوانین مایعات یا تحولات و تکامل‌های اجتماعی از این قبیل نیست، قوانین اصلی تکاملی جامعه و مداری که در آن تحول می‌یابد ثابت است، جامعه تغییر منزل و مرحله می‌دهد نه تغییر مدار و قانون تکامل، آن چنان که جانداران از نظر زیستی متحول و متکامل می‌شوند اما قوانین تکامل همواره ثابت است. (مطهری، ۱۳۷۸: ۲ / ۶۳)

شهید مطهری با اشاره به نقش بارز چنین فطرتی می‌گوید:

این فطرت به انسان نوعی حریت و امکان و آزادی می‌دهد که او را بر عصیان در برابر تحمیلات اجتماع توانا می‌سازد. (مطهری، ۱۳۷۸: ج ۳۱ / ۳۵۰) افزون بر این، فطرت انسانی تا انسان باقی است به کار و فعالیت خود ادامه می‌دهد. (همان: ۳۶۰)

از باب نمونه، مقاومت رزمندگان مؤمن و غیور در مصاف با دشمن، متکی به حمایت امتی استوار

و وفادار، و گوش به فرمان رهبری بی نظیر و هوشیار، همه بر اساس ایمان به خداوند و مطمئن و امیدوار به عنایات و فضل و احسان او ایران اسلامی را به نقطه ثبات و امنیت پایدار رسانده است. اعتراف تحلیلگران خارجی اعم از غربی و شرقی، به خصوص نسبت به آن دسته از ارزش‌های انقلابی که نظر آنان را به خود جلب کرده است خواندنی و شنیدنی است.

به نقل از نشریه فرانسوی لوموند دیپلوماتیک،^۱ «ایران قدرت برتر منطقه با مردمی با فرهنگ و مرزهای امن است». این نشریه می‌افزاید:

ایران کشوری با مرزهای امن، مذهبی، دارای قومیت‌های متفاوت و با فرهنگ و نیز از لحاظ زبانی همگون‌پسند است. (پایگاه تحلیلی - خبری فتن، ۱۳۹۴/۵/۸)^۲

همچنین، دکتر «تیم اندرسون» پژوهشگر و استاد دانشگاه سیدنی در رشته اقتصاد سیاسی در مصاحبه‌ای با روزنامه کیهان اظهار می‌دارد: «چهل سال درخشان ثابت کرد رهبری منطقه برازنده ایران است». به نظر وی،

مهم‌ترین مسئله این است که در انقلاب ایران یک ترکیب کاملاً منحصربه‌فردی توسط خود مردم و بر اساس تاریخ و فرهنگشان ایجاد شد که همین اصالت به این فرآیندهای شکل‌گرفته در انقلاب ایران عمق و پایداری می‌بخشد.

دکتر اندرسون بر این باور است که «اولین دستاورد جمهوری اسلامی تأکید و حفظ استقلال واقعی کشور بوده است. چرا این مسئله این قدر مهم است؟ بدون استقلال واقعی و بدون سیستم اجتماعی مبتنی بر تاریخ و فرهنگ کشور ساختارهای اجتماعی بومی نمی‌توانند توسعه پیدا بکنند». (روزنامه کیهان، ۱۳۹۶/۱۱/۲۰)

موتور پیشران کشور در عرصه علم و فناوری

پیشرفت‌های جمهوری اسلامی طی چهل سال گذشته عطف به دوران دفاع مقدس تا دوران سازندگی تا عصر بلوغ علمی و فناوری همه رهین الهام‌گرفتن از امدادها و عنایات خداوندی و زنده نگه داشتن گرایش‌های ناب فطری بوده است. در هر عرصه‌ای از موفقیت‌های علمی و فنی، به‌ویژه در فناوری هسته‌ای و موشکی و بومی‌سازی بسیاری از فناوری‌های دانش بنیان، نقش پیش‌برنده باورداشت‌های دینی و ریشه‌های ایمانی، از قبیل ایمان به راه و هدف و آرمان‌ها و مقاصد الهی و

1. Le Monde Diplomatique.
2. <http://www.fetan.ir/home/10174>.

نیروی برانگیزاننده گرایش‌های فطری نظیر حقیقت‌جویی و آزادی‌خواهی و استقلال‌طلبی و ... همواره بسیار تعیین‌کننده بوده و خواهد بود. با این بیان، نقش باور یک ملت به آرمان‌هایش در تحقق بخشیدن به آن آرمان‌ها قابل انکار نیست.

به فرموده امام خمینی:

بین ادراک عقلی و باور نفسانی و قلبی خیلی فاصله هست ... بسیاری وقت‌ها انسان عقلاً یک چیزی را ادراک می‌کند، لکن چون باورش نیامده، تبعیت نمی‌کند؛ آن وقتی که باورش بیاید، تبعیت می‌کند». (امام خمینی، ۱۳۶۳: ۱۰۶ - ۱۰۷)

بدین ترتیب، براهین این قدر نمی‌تواند هنر داشته باشد؛ ... برهان وسیله این است که شما به حسب عقولتان یک مسئله‌ای را ادراک کنید و با مجاهده ایمان به آن بیاورید ... شما مسائل را، معارف را با برهان به عقولتان برسانید، هنرش همین قدر است. «پای استدلالیان چوبین بود» ... آنکه انسان را می‌تواند راه ببرد ... عبارت از آن پایی است که انسان [با آن] جلوه خدا را ببیند، عبارت از آن ایمانی است که در قلب [وارد] می‌شود و وجدان ذوقی است که انسان می‌کند و ایمان می‌آورد. این هم یک مرتبه است و مرتبه بالاتر هم دارد. (همان: ۱۱۰ - ۱۰۹)

درواقع، ایمان راسخ به اصل انقلاب اسلامی و اهداف و مقاصد متعالی آن، همچنین ایمان به رهبری الهی آن در جایگاه ولایت فقیه همه در پرتو ایمان راسخ به خداوند یگانه و ضرورت پیروی از آئین مقدس اسلام ناب محمدی ﷺ و لزوم پایبندی به احکام و ارزش‌ها و گرایش‌های والای دینی و فطری شکل پذیرفته است. امروزه همچون گذشته انقلاب، توکل بر خداوند همراه با ذکر معروف و سراسر ایمانی «لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» (حمیری، ۱۴۱۳ ق: ۳۷۱)^۱ و با توسل به اولیاء الهی الهام‌بخش شعار پرافتخار «ما می‌توانیم» شده است. مصلحی، وزیر اسبق اطلاعات، به بیان یک نمونه از این دست توکل همراه با توسل در عرصه فناوری موشکی پرداخته، اظهار می‌دارد:

گاه می‌شد که سردار شهید حسن طهرانی مقدم، پدر موشکی ایران نیمه‌های شب از

۱. یادآوری: اهل‌البیت علیهم‌السلام برای ذکر «لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» اهمیت و ارزش والایی قائل هستند. از جمله امام موسی بن جعفر علیه‌السلام می‌فرمایند: «مَنْ قَالَ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ حِينَ يُصْبِحُ وَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ حِينَ يُمَسِّي لَمْ يَخَفْ شَيْطَانًا وَ لَا سُلْطَانًا وَ لَا جُذَامًا وَ لَا بَرَصًا قَالَ أَبُو الْحَسَنِ علیه‌السلام وَ أَنَا أَقُولُهَا مِائَةَ مَرَّةٍ». هرکسی سه بار صبحگاهان و سه بار شامگاه بگوید: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ لَا حَوْلَ وَ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ»، بی‌می از شیطان و سلطان و جذام و پستی نخواهد داشت. خود آن حضرت فرمودند من شبانه‌روز صد مرتبه این دو ذکر را می‌گویم. (برقی، ۱۳۷۱ ق: ۱ / ۴۱)

من درخواست می‌کرد جهت رفع نارسایی در تسلیحات موشکی و گره‌گشایی از کار تولید، با هم به پایگاه تولید موشک برویم و دعای توسل و زیارت عاشورا قرائت کنیم. (مصلحی، ۱۳۹۷، سخنرانی در جمع بسیج اساتید حوزه علمیه قم، ۱۳۹۷/۱۱/۲۴)

دنیا مشاهده کرد هرچه تحریم‌ها و ترفندهای شوم دشمن بیشتر و پیچیده‌تر شد، راه‌های دستیابی جمهوری اسلامی ایران به اهداف بلند علمی و فناوری هموارتر گردید، تا آنجا که برآیند «ما توانستیم» در انظار جهانی، حتی در پیش چشم دشمنان بسیار شگفت‌انگیز نموده است. جان کری وزیر وقت امور خارجه آمریکا در سال ۲۰۱۶ اظهار می‌دارد:

ایران ثابت کرد تحریم‌ها نمی‌تواند جلوی فعالیتشان را بگیرد. آنها مردمان تحصیل کرده‌ای هستند. (کری، ۲۰۱۶، در جلسه شورای روابط خارجی آمریکا).^۱

مشارکت فراگیر مردمی

مردم انقلابی عموماً با تکیه بر بینش‌ها و گرایش‌های ایمانی و فطری خویش به قرب الهی و روز حشر در انجام امور شایسته از یکدیگر سبقت می‌جویند و عرصه را برای یک رقابت خداپسندانه و مطابق شئون انسانی فراهم می‌آورند. قرآن می‌فرماید:

وَلِكُلِّ وَجْهٍ هُوَ مُوَلِّئُهَا فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ أَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمْ اللَّهُ جَمِيعًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيُّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (البقره؛ ۱۴۸)

هر گروهی اقبال به اموری دارد (و به سوی آن امور گرایش می‌یابد) شما اما به جانب امور شایسته از یکدیگر پیشی بجویند. (در هر صورت) هرکجا باشید خداوند همه شما را فرا خواهد خواند که در حقیقت خداوند بر هر کاری تواناست

اغلب کسانی که در عرصه‌های مختلف انقلاب اسلامی دستی بر خیرات و انجام امور شایسته دارند همان کسانی هستند که در کوران پیروزی انقلاب همواره بر حسب انجام وظیفه الهی در صحنه حضور داشته‌اند و با جانفشانی‌ها و ایثارگری‌های خود بار سنگین حمایت از نظام را بر دوش کشیده‌اند، در راه خدا مجاهدت‌ها به خرج داده و شهدا تقدیم کرده‌اند. این قبیل همکاری‌ها و فعالیت‌ها نوعاً بر پایه اعتقاد به وحدانیت خداوند و حقانیت راه انبیاء و اهل‌البیت علیهم‌السلام و ایمان به روز رستاخیز است. آنان می‌کوشند با تحمل مشقت‌ها و رنج‌ها و مرارت‌ها از پاداش اخروی بی‌نصیب نمانند.

۱. khabaronline.ir (۲ مرداد ۱۳۹۴)

تا انسان فطرتی بیدار و هوشیار نداشته باشد و به اصولی اعتقادی پای‌بند نبوده باشد، انگیزه‌ای برای چنین فعالیت‌های خیرخواهانه و انقلابی پیدا نمی‌کند.

بدیهی است انسان‌ها نوعاً اصولی را در نظر خود محترم و التزام به آنها را ضروری می‌شمرند، سپس با پایداری بر آن اصول رفتار خویش را تنظیم می‌کنند، هرچند در مواردی این اصول رنگ و روی دینی و مذهبی هم نداشته باشد. راننده‌ای کانادایی پشت کامیون خود جملاتی نوشته بود که از پای‌بندی وی به اصول ملی و وطنی او حکایت داشت؛ جملات قریب به این مضمون: زندگی‌م آری؛ دارایی‌م آری، خانواده‌م آری، هرچه دارم آری، وطنم هرگز!». وی حاضر است همه داشته‌ها و دل‌بستگی‌های خویش را نثار وطنش کند تا وطنش پایدار بماند و یا شاعری که می‌سراید: «چو ایران نباشد تن من مباد» و نظایر آن بیانگر اصول و ارزش‌های ملی و وطنی است که گوینده چنین اظهاراتی سخت به آن پای‌بند است. ایمان راسخ به هر چیزی و هر امری مشارکت انسان وابسته را به جانب راهکارهایی برای حل و فصل و جریان آن امر جلب می‌کند. عطف به همین وابستگی‌های عاطفی و فطری و ایمانی است که مردم انقلابی ایران در پیگیری منویات نظام و خواسته‌های انقلاب باید مشارکت فراگیر و جدی داشته باشند.

بنا بر حدیث مشهور «حُبُّ الْوَطَنِ مِنَ الْإِيمَانِ»، منسوب به پیامبر اکرم ﷺ (محمدی ری شهری، ۱۳۷۵: ۴ / ۳۵۶۶)^۱، علاقه به وطن جزو ایمان دانسته شده است و از این‌رو بر ملت ایران است که برای تعالی و رشد و پیشرفت آن دل بسوزانند و در راه اعتلای آن زیر پرچم انقلاب اسلامی تلاش کنند. چنین مشارکتی در نزد آحاد انقلابی ایران با باورها و ارزش‌های اسلامی و گرایش‌های فطری پیوند عمیق خورده است.

بصیرت سیاسی

در حال حاضر، در تمامی جهان هیچ ملتی به اندازه ملت ایران از بصیرت سیاسی در سطح ملی و بین‌الملل برخوردار نیست. این مطلبی است که از دید احدی از کارشناسان امور سیاسی مخفی نمانده است و همه به آن اذعان دارند. چنین سطحی از بصیرت را ایران در پرتو باورهای ایمانی و التزام به ارزش‌های الهی به‌دست آورده است. در این میان بسیاری از آحاد ملت ایران از ادعیه امامان معصوم علیهم‌السلام

۱. استناد این حدیث به پیامبر اکرم ﷺ، طی یک مقاله علمی مورد بررسی قرار گرفته است. در پایان نویسنده نتیجه می‌گیرد: «با وجود اشکالات وارد بر عبارت «حب الوطن من الایمان»، به‌عنوان حدیث و سخن منقول از پیامبر، شرعی بودن حب‌الوطن اتفاقی است. از همین روی هریک از علمای شیعه و اهل‌تسنن برای اثبات مطلوب آن کوشیده و به دلایلی استناد کرده‌اند». (رحیمی، ۱۳۹۳: ۲۳۳ - ۲۳۴)

آموخته‌اند که نخست به باورهای ایمان و بصیرت دینی دست یازند، تا همواره شبانه‌روز به یاد خدا باشند، سپس از بصیرت سیاسی برخوردار گردند.

حضرت امام صادق علیه السلام در دعایی از درگاه الهی چنین می‌طلبد:

اللَّهُمَّ فَصِّلْ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ، وَاجْعَلِ الْيَقِينَ فِي قَلْبِي، وَالتَّوَرَّ فِي بَصْرِي، وَالتَّصِيحَةَ فِي صَدْرِي، وَذِكْرَكَ بِاللَّيْلِ وَالتَّهَارِ عَلَيَّ لِسَانِي. (طوسی، ۱۴۱۷: ۳ / ۷۵؛ مجلسی، ۱۳۶۲ - ۱۳۷۴: ۹۷ / ۳۷۴)

بارالها! بر محمد و آل محمد درود فرست و یقین را در قلبم، نور را در چشمم، پندپذیری را در سینه‌ام و یاد خودت در شب و روز را بر زبانم قرار ده.

آن امام همام همچنین در دعای دیگری در پیشگاه خداوند عرضه می‌دارند:

اللَّهُمَّ اجْعَلِ التَّوَرَّ فِي بَصْرِي، وَالبَصِيرَةَ فِي دِينِي، وَاليَقِينَ فِي قَلْبِي، وَالإِخْلَاصَ فِي عَمَلِي، وَالسَّعَةَ فِي رِزْقِي، وَذِكْرَكَ بِاللَّيْلِ وَالتَّهَارِ عَلَيَّ لِسَانِي، ... (سید بن طاووس، ۱۳۸۲ ق: ۲۵۱؛ ابن شهر آشوب، ۱۳۷۶ ق: ۲ / ۲۸۷؛ مجلسی، ۱۳۷۴: ۸۶ / ۶؛ محمدی ری‌شهری، ۱۳۸۶: ۱ / ۱۳۲)

بارالها! نور را در چشمم، بصیرت را در دینم، یقین را در قلبم، اخلاص را در کردارم، گشایش را در روزیم و یاد خودت را در شب و روز بر زبانم قرار ده.

در دعای معرفت نیز، شناخت خداوند و پیامبر و حجج الهی عامل بصیرت دینی و نجات از گمراهی دانسته شده است.

اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي نَفْسَكَ فَإِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي نَفْسَكَ لَمْ أَعْرِفْ نَبِيَّكَ اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي رَسُولَكَ فَإِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي رَسُولَكَ لَمْ أَعْرِفْ حُجَّتَكَ اللَّهُمَّ عَرَّفْنِي حُجَّتَكَ فَإِنَّكَ إِن لَمْ تُعَرِّفْنِي حُجَّتَكَ ضَلَلْتُ عَنْ دِينِي.

بارالها! خودت را به من بشناسان، چه اینکه اگر خودت را به من نشناسانی، پیامبرت را نخواهم شناخت. خداوند پیامبرت را به من بشناسان، که اگر پیامبرت را به من نشناسانی، حجت و راهنمایت را نخواهم شناخت. بارالها حجت و راهنمایت را به من بشناسان، به درستی که اگر حجتت را به من نشناسانی، در دینم به گمراهی دچار خواهم شد. (کلینی، ۱۴۰۷ ق: ۱ / ۳۳۷)

مداومت بر این دعا به‌ویژه در دوره آخرالزمان مورد تأکید قرار گرفته است (ر.ک: همان) از میان عواملی که بصیرت‌افزا هستند، تقوای الهی به خصوص از جمله عواملی است که بیش از

هر عاملی دیگر، زمینه را برای کسب بصیرت دینی و سیاسی فراهم می‌آورد. خداوند می‌فرماید:

... وَاتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ. (البقره / ۲۸۲)

تقوای الهی پیشه سازید و خدا به شما یاد خواهد داد که خداوند به هر چیزی داناست.

آشکارتر از این می‌فرماید:

... وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا. (الطلاق / ۲)

هر کسی تقوای الهی داشته باشد، خداوند (در برابر مشکلات) راه فرجی به‌رویش می‌گشاید.

و از این هم آشکارتر، می‌فرماید:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَ يُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَ يَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ. (الأنفال / ۲۹)

ای کسانی ایمان دارید اگر تقوای الهی بورزید، خداوند به شما قدرت تشخیص عطا خواهد فرمود و گناهانتان را خواهد پوشاند و شما را خواهد آمرزید که خداوند را فضل بزرگی است.

این توانایی تشخیص به مراتب فراتر از سطح سیاسی است و شامل قدرت تشخیص ایمانی و علمی و فرهنگی نیز می‌گردد.

سنگینی کفه عدالت در تقسیم امکانات عمومی

تلاش بی‌وقفه نظام برای بسط عدالت و توزیع عادلانه امکانات عموم کشور با تکیه بر ایمان راسخ نظام به رسالتی خطیر است که خداوند در مقام تشریح بر عهده مسئولان و متصدیان امور مجتمع اسلامی نهاده است. گرچه نظام اسلامی تا تحقق و اجرا و بسط عدالت فراگیر فاصله دارد، لکن آن‌گونه که رهبر انقلاب یادآور شده‌اند، واقعیت‌های جاری جامعه اسلامی طی چهار دهه را با قبل از انقلاب و یا با سایر جوامع بسنجیم، متوجه خواهیم شد که «دستاوردهای مبارزه با بی‌عدالتی در این چهار دهه با هیچ دوره دیگر گذشته قابل مقایسه نیست». (خامنه‌ای، ۱۳۹۷، بند ۵ از بیانیه: «برکات انقلاب اسلامی») بسط عدالت اجتماعی و به تعبیر قرآن قسط در حقیقت، به‌مثابه یک خواست فطری، به پشتوانه اعتقاد راسخ به اصل نبوت و بعثت پیامبران الهی و کتب آسمانی و وحیانی و باورداشت دین خدا در جایگاه میزان و معیار شناخت حق و تمایز آن از باطل و ... صورت می‌پذیرد.

قرآن نسبت و ربط قیام مردم برای قسط را با بعثت پیامبران و نزول کتب آسمانی این گونه بیان می‌دارد:

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ ...
(الحديد / ۲۵)

هر آینه به تحقیق ما پیامبران خویش را با دلالتی روشن و روشنگر (به سوی مردم) اعزام داشتیم و به همراهشان کتاب و میزان فرو فرستادیم تا مردم (خودشان) برای تحقق و گسترش عدالت به پا خیزند ...

قرآن در واقع قیام برای عدالت را به پشتوانه رسالت پیامبران و وحی و کتاب و میزان الهی از مسئولیت‌های خطیر خود مردم بر شمرده است. به عبارتی، خداوند با ارسال پیامبران و وحی و قرآن و میزان زمینه تحقق و بسط عدالت توسط مردم را فراهم آورده است. مردم کافی است با پیروی از مقام شامخ رسالت و با در نظر گرفتن میزان و معیار الهی تشخیص درست از نادرست و حق از باطل برای تحقق عدالت روی زمین به پا خیزند.

افزایش چشمگیر معنویت و اخلاق در فضای عمومی جامعه

باورداشت‌های فطری و ایمانی، پشتوانه حرکات و خیزش‌های معنوی و انقلابی در ایران و سایر جوامع اسلامی بوده است. حضور مستمر رزمندگانی با مراتب ایمانی بسیار بالا و حتی عارفانه در دو صحنه جنگ‌های داخلی و برون مرزی و جبهه‌های نبرد حق علیه باطل طی ده سال، مشارکت خالصانه خیل عظیمی از جهادگران در صحنه‌های جهاد سازندگی با انگیزه‌های الهی و معنوی، افزون بر این، حضور چشمگیر و فوق‌العاده قابل توجه نسل جوان در مراسم مذهبی اعم از مراسم اعتکاف و نمازهای جمعه و جماعات و جمکران و مجالس وعظ و ذکر و ثنای اهل‌البیت (ع) و در سال‌های اخیر ورود به عرصه مدافعان حرم و شرکت در پیاده‌روی اربعین حسینی و ... به سهم خود بهترین و روشن‌ترین دلیل برای افزایش معنویت و اخلاق در فضای عمومی جامعه به‌شمار می‌رود. کدام کشور مسلمانی را می‌توان سراغ داشت که نسل جوانش این گونه با اندیشه و انگیزه و اراده کاملاً الهی و توحیدی در صحنه‌ها و مراسم مذهبی حضور به هم رسانند؟ جوامع اسلامی در کشورهایی نظیر عراق و لبنان و سوریه و پاکستان و افغانستان و هند و کشمیر و مالزی و اندونزی و تانزانیا و غنا و ... نیز از روحیه معنوی و انقلابی جوانان ایران‌زمین الهام گرفته و به پا خاسته‌اند.

اعتبار روزافزون در برابر زورگویان و مستکبران جهان

انسان‌ها از جنبه فطری با زیستن زیر بار ظلم و زور و استکبار ناسازگارند. آن دسته از آحاد و جوامع

انسانی که زندگی زیر بار ظلم و زور را پذیرفته‌اند یا از اساس جاهلند و یا اینکه از روی ترس و یا بهر طمع به چنین سبکی از زندگی تن داده و تسلیم این مرام گشته‌اند و گرنه فطرت انسان هرگز اجازه ذلت‌پذیری را به انسان نمی‌دهد. قرآن مجید نه تنها ارتباط نزدیک و دوستانه با مستکبران و مراجعه به آنان در جایگاه داوری را محکوم فرموده،^۱ بلکه حتی بر مبارزه با آنان تا رفع کل فتنه و کفر و نفاق تأکید می‌ورزد.^۲ این حقیقت جزو معتقدات راستین هر مسلمانی باید قرار گیرد که کافران را هیچ راهی برای سلطه بر مسلمانان نباید باشد.^۳

بر این اساس، نظام جمهوری اسلامی در دید جهانیان عرصه نمایش مبارزه بی‌امان با طاغوت‌های زمان شد و الگوی شایسته‌ای برای مظلومان و مستضعفان جهان قرار گرفت و محور الهام‌بخش مبارزات جدی آنان علیه استکبار و مستکبران دانسته شد. امروزه به اذعان سیاستمداران عالم، به‌ویژه اقرار حتی دولت‌مردان و دولت‌های به‌ظاهر قدرتمند، دیگر خبری از یک‌تازی ابرقدرت‌ها نیست. جهان به شدت تمام در حال تغییر و تحول است؛ تغییرات و تحولات بنیادینی که سستی ارکان نظام‌های به‌ظاهر قدرتمند جهان را نمایان ساخت و بر سست و پوشالی بودنشان مهر صحه گذاشت. امروزه بسیاری از کشورها و ملت‌های مسلمان و غیرمسلمانی که تا دیروز ضعیف شمرده شده بودند، با الهام از حرکت انقلابی و موج‌آفرین انقلاب اسلامی در مقابل گردن‌افرازان زورگو و تجاوزگر عالم به پا خاسته و برای نابودی نظام استکباری سلطه‌قد و قامت برافراشته‌اند.

از آنجا که انقلاب اسلامی ایران در کانون توجه جهانیان قرار گرفته است، استکبار جهانی به سر‌کردگی آمریکا از آغاز پیروزی انقلاب اسلامی همواره در تلاش بوده است تا جلو نفوذ امواج خروشان انقلاب اسلامی را بگیرد. شواهد اما نشان می‌دهند که سعی استکبار بر باطل بوده است و به‌رغم همه تلاش‌ها و ترفندها و هزینه‌های سنگینی که دشمنان مستکبر برای نابودی نظام جمهوری اسلامی

۱. اَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا نُزِّلَ إِلَيْكَ وَمَا نُزِّلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا؛ آیا نظر نمی‌افکنی به کسانی که گمان بردند به آنچه بر تو و قبل از تو نازل گشت ایمان دارند درحالی‌که (برای داوری در امور خویش و رفع مخاصمات فیما بین خود) می‌خواهند به طاغوت روی آورند، هرچند به تحقیق به آنان فرمان داده شده که به طاغوت کفر ورزند. این شیطان است که اراده کرده آنان را به گمراهی عمیق و ماندگار گرفتار سازد. (النساء / ۶۰)

۲. وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنِ انْتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ؛ با مشرکین و کفار کارزار کنید تا فتنه برچیده شود و دین (و تدین) تماماً برای خدا باشد. حال چنانچه آنان از فتنه‌انگیزی دست کشیدند (کارشان را به خدا واگذارید که) خداوند نسبت به آنچه انجام می‌دهند بینا و آگاه است. (الأنفال / ۳۹)

۳. ... وَكُنْ يَجْعَلُ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا؛ خداوند هرگز برای کافران سلطه‌ای علیه مؤمنان قرار نداده است. (النساء / ۱۴۱)

به کار بسته‌اند، امواج برخاسته از انقلاب اسلامی همه آفاق جهان از شرق تا غرب و از شمال تا جنوب را درنوردیده‌اند و نقش و تأثیرات شگرف خود را از آمریکای جنوبی تا آفریقا تا اروپا تا جهان اسلام تا اقیانوسیه تا نیوزلند و استرالیا بر جای نهاده‌اند.

به دنبال بیان دستاوردهای انقلاب اسلامی، رهنمودهای بعدی مقام معظم رهبری در تداوم راه انقلاب اسلامی و در مسیر استحکام بخشیدن به دستاوردهای مزبور به شرحی که گذشت، این بار نیز بر مبنای فطرت و ایمان راسخ به راه و هدف و مقصد و مقصود بسیار راهگشا خواهند بود. این رهنمودها به هفت‌گانه دیگری پرداخته و مشتمل بر امور مهمی هستند که به تأیید فطرت و باورهای وحیانی رسیده‌اند. بدیهی است بررسی مفصل هفت‌گانه دوم بیانیه از ظرفیت این مقاله فراتر است و مجال و فرصت دیگری را می‌طلبد.

نتیجه

انسان به‌طور فطری به اموری چون استقلال، عدالت، پیشرفت، تعالی، بصیرت، معنویت، قدس، استقامت در برابر متجاوزان و ... گرایش دارد. حتی افرادی که گرایشی به باورداشت‌های ایمانی ندارند، نسبت به این امور حساسیت مثبت نشان می‌دهند. برای دریافت این گرایش‌های فطری نیازی به بررسی‌ها و مطالعات میدانی نیست. کافی است انسان با مراجعه به نهاد خویش و از طریق علم حضوری نسبت به چنین گرایش‌هایی آگاهی یابد. از این‌رو، احدی از آحاد انسانی را نمی‌توان سراغ داشت که نسبت به این گرایش‌ها، واکنش نشان داده، موضع منفی بگیرد و داشتن این امور برایش خوشایند نباشد. حتی فرمانروایانی که ستم در حق دیگران روا می‌دارند در نگاه نخست بر این باورند که ظلم نمی‌کنند و ستم روا نمی‌دارند و کارشان ظالمانه نیست و به عدالت رفتار می‌کنند! چرا چنین نگرشی به رفتار ظالمانه خویش دارند؟ چون بر اساس گرایش فطری از ظلم بیزارند و از عدالت خوششان می‌آید تا آنجا که دوست دارند نام و یادشان به عدالت برده شود و در تاریخ به‌عنوان سیاستمداران عادل ثبت گردد.

افزون بر گرایش‌های فطری به مفاد دستاوردها و رهنمودهای هفت‌گانه در بیانیه، اعتقاد راسخ به وحی و نبوت و باورهای وحیانی ناظر به دو هفت‌گانه مزبور در جایگاه دو عامل اساسی از نقش بسیار ممتازی در ماندگاری بیانیه گام دوم برخوردارند. در مجموع، آن دسته از ارزش‌های انقلابی که نظر هر تحلیلگر با انصاف و حقیقت‌جویی را به خود جلب کرده و در بیانیه گام دوم به وجود و اهمیت آنها تصریح شده است، محصول باورداشت‌های فطری و ایمانی ملتی است که انقلاب اسلامی را به پا

کرد و در راه تحقق آرمان‌هایش از هیچ تلاشی دریغ نمی‌ورزد. بدین ترتیب، همان‌گونه که نگاه و اراده رهبر معظم انقلاب بدان تعلق گرفته است، این بیانیه بناست دست‌کم سرمشق چندین نسل طی چهل سال آتی، بلکه نیم قرن دوم انقلاب اسلامی قرار گیرد. مهم این است که ساختار و محتوای بیانیه خط سیر مشخصی را پیش روی نظام تا سالیان سال ترسیم کرده است تا جمهوری اسلامی در پرتو آن خط سیر به پیشرفت و تعالی مورد نظر خود نایل گردد.

منابع و مأخذ

- قرآن کریم.
- ابن شعبه حرانی، حسن بن علی، ۱۴۰۴ ق / ۱۳۶۳، *تحف العقول*، تصحیح علی اکبر غفاری، قم، جامعه مدرسین.
- ابن شهر آشوب، ابی جعفر محمد بن علی، ۱۳۷۶ ق، *مناقب آل ابی طالب*، تحقیق محمد کاظم الکتبی، نجف: مطبعه الحیدریه.
- بحرانی، مرتضی، ۱۳۸۱، *جنبش‌های سیاسی - اجتماعی بحرین*، تهران، مؤسسه مطالعات اندیش‌سازان نور.
- برقی، احمد بن محمد بن خالد، ۱۳۷۱ ق، *المحاسن*، عنی بنشره و تصحیح و التعلیق علیه جلال‌الدین الحسینی المشتهر بالمحدث، قم، دار الکتب الاسلامیه.
- حسینخانی، هادی، ۱۳۸۶، «روش یادگیری اکتشافی»، *ماهنامه معرفت*، ش ۱۱۷.
- حمیری، عبدالله بن جعفر، ۱۴۱۳ ق، *قرب الإسناد*، قم، الحدیثه.
- خامنه‌ای، سید علی، ۱۳۹۷، *بیانیه گام دوم*.
- خمینی، سیدروح‌الله، ۱۳۶۳، *تفسیر سوره حمد*، قم، جامعه مدرسین، دفتر انتشارات اسلامی.
- راعی گلوچه، سجاد، ۱۳۸۰، *قاجاریه، انگلستان و قراردادهای استعماری*، تهران، مرکز اسناد انقلاب اسلامی.
- رحیمی، مرتضی، ۱۳۹۳، «بررسی حدیث «حب الوطن من الایمان»»، *دوفصلنامه علمی - پژوهشی حدیث پژوهی*، سال ششم، ش ۱۲.
- سلیمانی امیری، عسکری، ۱۳۸۱، *معیار اندیشه (منطق مقدماتی)*، قم، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی.
- سید بن طاووس، علی بن موسی، ۱۳۸۲ ق، *فلاح السائل*، تصحیح احمد فرومند، تهران، بی‌نا.

- طالع، هوشنگ، ۱۳۸۶، *تاریخ تجزیه ایران*، دفتر دوم، تجزیه بحرین، تهران، سمرقند.
- طالع، هوشنگ، ۱۳۸۸، *تاریخ تجزیه ایران*، دفتر پنجم، تجزیه سرزمین‌های خاوری، تهران، سمرقند.
- طوسی، ۱۴۱۷ ق، *تهذیب الأحکام فی شرح المقننه للشیخ المفید*، صححه و علق علیه علی اکبر الغفاری، تهران، مکتبه الصدوق.
- کری، جان، ۲۰۱۶، *در جلسه شورای روابط خارجی آمریکا*.
- کریمی، مصطفی، ۱۳۹۳، «مرحله مطالعه اکتشافی در نظریه پردازی قرآنی»، *ماهنامه معرفت*، ش ۱۹۷، ص ۳۱-۴۶.
- کلینی، محمد بن یعقوب، ۱۴۰۷ ق، *الکافی*، تهران، اسلامیة.
- لیثی واسطی، علی بن محمد، ۱۳۷۶، *عیون الحکم و المواعظ للیثی*، قم، بی‌نا، چ ۱.
- مجلسی، محمد باقر، ۱۳۶۲، *بحار الأنوار*، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
- محمدی ری‌شهری، محمد، ۱۳۷۵، *میزان الحکمه*، قم، دار الحدیث.
- محمدی ری‌شهری، محمد، ۱۴۲۸ ق، *نهج الذکر*، بمساعده رسول الاقتی، قم، دار الحدیث.
- مصلحی، حیدر، ۲۴ / ۱۱ / ۱۳۹۷، *سخنرانی در جمع استادان بسیجی حوزه علمیه قم*، قم، مرکز بسیج اساتید حوزه علمیه قم.
- مطهری، مرتضی، ۱۳۷۸ الف، *مجموعه آثار شهید مطهری: نهضت‌های اسلامی در صدساله اخیر*، ج ۲۴، تهران، صدرا.
- مطهری، مرتضی، ۱۳۷۸ ب، *مجموعه آثار شهید مطهری: انسان و ایمان*، ج ۲، تهران، صدرا.
- مطهری، مرتضی، ۱۳۷۸ ج، *مجموعه آثار شهید مطهری: جامعه و تاریخ در قرآن*، ج ۳۱، تهران، صدرا.
- نجفی، موسی، ۱۳۷۸، *مقدمه تحلیلی تاریخ تحولات سیاسی ایران*، تهران، مرکز فرهنگی منیر.
- واتسون، رابرت گرت، ۱۳۵۶، *تاریخ ایران دوره قاجاریه*، ترجمه ع. وحید مازندرانی، تهران، سیمرغ وابسته به انتشارات امیرکبیر.
- <http://www.ar.lib.eshia.ir>.
- <http://www.farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>.
- <http://www.fetan.ir/home/10174>.
- <http://www.khabaronline.ir>.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی